

ANNOTATIONES IN PRIOREM EPISTO-
LAM PETRI APOSTOLI.

ADuenis dispersionis ponti. &c.) Non est græce προσελύτοις, quo uerbo si-
gnificare solent eos qui ex gentilitate sese contulissent ad legem Mosai-
cam, sed περιπέδημοις, ut nihil dicat Lyranus, qui putat hæc profelytis po-
tissimum scribi. Iuxta præscientiam.) κατά πρόγνωσιν, iuxta præordina-
tionem, siue præfinitionem. Nam & Lyra fatetur hoc loco præscientiam
accipi pro præsciētia. Neq; Thomas inficiatur prædestinationem aliquoties accipi pro
præsciētia. Verū hac de re copiosius aliquanto dictum est in annotationibus nostris in
Paulum. Cæterum hæc particula iuxta præscientiam, referenda uidetur, ad id quod præ-
cessit electis, alioquin non uideo quo pertineat. Per resurrectionem) δι' ἀναστάσεως ἡοῦ
χριστοῦ ἐκ νεκρῶν. Hic propemodū uidet̄ ambigüe accipe ἀναστάσεως, & neutraliter & actiue,
quātū ad Christū neutraliter, quantū ad nos actiue. Nā id annotauit Thomas in eplām
ad Rhomanos. In sanctificationē) ἐργασίᾳ. i. in sanctificatiōe, hoc est p̄ sanctificatio-
nem spūs, iuxta pprietatē hebraici sermonis. Nā quod sequitur in asperisionem, græcis
alia est præpositio εἰς ὑπακοήν, quod utrum accipiendum sit eos esse electos ad obediē-
dum, an electos per obediētiam, lectori discutiendum relinquo. Mihi prior sensus ma-
gis arridet. In uobis) εἰς ὑμᾶς. i. in uos, hoc est erga uos, ut referatur ad hereditatem
conseruatam. Modicum nunc si oportet.) ὀλίγον ἄρτι, dilucidius erat, nunc ad breue
tempus afflicti si necesse sit. Multo preciosior sit auro.) Sit redundat, porro græca le-
ctio sic habet πολὺ τιμιώτερον χρυσὸς ἢ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, i. multo pre-
ciosior auro, quod perditur, siue perit & tamē probatur per ignem siue perditio, ac per-
nitioso auro, ut intelligas rem uilem ac pestilentem, igni probari. Quanto magis con-
uenit explorari fidem nostram, num sincera sit.

In reuelatione Iesu Christi) Vitare poterat amphibologiam, si uertisset cum reuelabi-
tur Iesus Christus, quod enim alias ἐπιφάνειαν & παρουσίαν hic ἀποκάλυψιν dixit.

In quem nunc quoq; &c.) Græce paulo diuersius est εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πισεύοντες δὲ. i.
in quem nunc non uidentes, credentes tamen, siue in quo nunc cum non uidetis & tamē
creditis. Exultabitis) ἡγαλλιάσθε. i. exultatis, uerbo præsentis temporis, etiā si potest
esse exultate imperandi modo, quod græca uox sit anceps.

Qui de futura in uobis gratia,) Futura addidit interpretes de suo, nam græca sic habet,
ὁὶ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεῖσαντες, quod ego sic maluisse exprimere. Qui de uentu-
ra in uos gratia uaticinati sunt.

Significaret in eis spiritus) ὁ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα. i. spiritus qui erat in ipsis, ut intelligamus
sp̄m propheticū. Nec est tēpus, quod græci uocant χρόνον, sed καιρὸν, quod articulū uerti-
mus. Est enim certius quiddam ἔμ̄ tempus, ut & alias indicatum est. Consentaneum au-
tem est Petrum significare locum qui est apud Danielem capite nono, ubi per mysticas
hebdomadas indicat tempus ad quod occidendus esset Christus.

Prænuntians) προμαρτυρόμενον, id est prætestificans. Cæterum quod hic παθήματα uer-
sit passiones, ego malim afflictiones.

Et posteriores glorias) Θ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας. i. & quæ illas cōsecutæ sunt glorias. *Sentit enim gloriam, quam assecutus est post ignominiam crucis.*

Quibus reuelatum est) δ ις ἀποκαλύφθη. Sermo græcus anceps est, potest enim hic accipi sensus, testificans Christi passiones & glorias ijs quibus reuelauit spiritus, nempe prophetis. Potest & hic, passiones & glorias, per quas Christus fuit mūdo reuelatus, qui ante fuit ignotus, Neq; quenq; mouere debet articulus græcus δ ις cum præcesserit ω ς διήματα. Quamq; prior sensus meo iudicio simplicior est, ut δ ις articulus referat ad christianos, qui uiderunt id quod de Christo p̄dixerat spiritus in prophetis.

Vobis autem.) Sed uobis, erat & latinus, & apertius siue non sibiipsis, imo uobis δ υξ̄ ϵ αυτ̄οις ὑμῶν δέ. Hinc certe liquet, non parū interesse, quo loco quæ cōiunctionē colloces.

Qui euangelizauerunt uobis.) Vos est græce non uobis.

Spiritu sancto) Deest in ϵ ρ πνεύματι ἁγίῳ. i. in spiritu sancto, hoc est per spiritum sanctum hebræorum more. In quem desyd.) ϵ ς ἄ. i. in quæ. Nepe ea quæ de Christo sunt prænunciata per prophetas, ac deinde prædicata per apostolos. Nec enim sentit de spiritu prophetarum, in quem angelos uelle prospicere, nihil mirum est, sed effert maiestatem euangelij, quam angeli quoq; uenerentur.

Perfecti sperate) τ ελείως. i. perfecte, per aduerbium, indicans spem ad finem usq; perseuerantem. Nec est in reuelationem, ut legunt quidam, sed ϵ ρ ἀποκαλύψθη. i. in reuelatione, siue per reuelationem. Sentit enim de mysterio euangelij iam diuulgato.

Quasi filij) ω ς τέκνα. i. ut filij, siue tanq; filij. Nā quasi tribuimus ijs quæ cum uideant, non sunt. Ad hæc filij obedientiæ dixit iuxta proprietatem sermonis hebraici pro filiis obedientibus. Nō configurati) μ ὴ συγχματιζόμενοι. i. nō accommodantes uos pristinis cōcupiscētij. Id enim est σ υγχματιζομαι. Nec est ignorantia desyderijs, sed τ ῶς πρότερον ϵ ρ τῆ ἀγνοία ὑμῶν ἐπιθυμία, quod nos dilucide magis q; ad uerbū expressimus, hoc modo ut non accommodetis uos pristinis concupiscentijs, quibus dū adhuc ignoraretis Christū agebamini. Sed propter eum qui uocauit uos sanctum.) κ ατὰ τῶν καλέσαντα ὑμᾶς ἁγίου id est quemadmodum is qui uocauit uos, sanctus est, ita. &c.

Sancti sitis) γ ενήθητε. i. efficiamini siue reddamini. Neq; enim est γ ίνεσθε, quod ambigū esse poterat. Et si patrem uocatis.) ϵ πικαλεῖσθε. i. inuocatis & imploratis, aut cognominatis, Nam græca uox anceps est, tum quod hic uertit sine acceptione personarū multo festiuus scriptum est a Petro ἀπορωπολήτως composita dictione, id est citra delectū siue respectum personæ. Paternæ traditionis.) Vnica uox est apud græcos π ατρὸς πατρὸς. Estq; epitheton conuersationis, quasi dicas a patribus tradita, atq; ita refert diuus Hieronymus in cōmentarijs Esaia.

Quasi agni) ω ς ἀμνοῦ. i. uelut agni, siue tanq; agni. Præcogniti quidē) π ροεγνωσμένοι, id est præfiniti siue prædecreti. Nam hoc loco plane uidetur usurpare, pro eo quod isti uocant prædestinationem, & Lyra interpretatur præordinatione.

Fideles estis in deo) τ οὺς πισεύσαντας εἰς θεόν. i. qui credidistis in deum. Verum interpretes abhorruit ab hoc præterito, ne uiderentur iam desisse credere, qui quondam credidissent. In obedientia charitatis.) ϵ ρ τῆ ὑπακοῆ τῆς ἀληθείας. i. inobedientiam ueritatis. Et additum est, hoc loco in græcis codicibus δ ιὰ πνεύματ̄οις. i. per spiritum quæ particula non est in latinorum exemplaribus.

In fraternitatis amore simplici ex corde.) ϵ ις φιλαδέλφιαρ ἀνυπόκριτον ἐκ καρδίας καρδίας, id est in fraternum amorem non simulatum ex puro corde ϕ ιλαδέλφιαρ uocat christiano rum inter ipsos mutuam amorem ac beneuolentiam. Cæterum illud ex puro corde ad ea quæ sequuntur referendum est, uos inuicem diligite.

Attentius) ϵ κτενῶς. i. uehementer, siue impense, aut si magis ad uerbū cupias reddi intente. Omnis gloria eius) ἀμβρόσιον. i. hois, exponit em̄ quid modo dixisset carnem.

Quod euangelizatum est in uos) τ ὸ ἐναγγελισθῆναι εἰς ὑμᾶς. i. quod per euangeliū delatum est ad uos

ad uos, siue quod prædicatum est apud uos. Rationabiles sine dolo lac.) ῥ̄ λογικόν, ἄδὸ
 λου γάλα, i. rationale, doli expers lac, uocat aut lac logicō, ut a corporeo lacte discernat
 Hieronymus in. 55. Esaia capite citat hunc locum, ut lac referatur ad rationale, non ad in
 fantes, etiamsi non addat ἄδολον. Verum edisserens sexagesimum Esaia caput citat ad
 hūc modum. Quasi modo nati paruuli, rationale & absq; dolo lac desyderate, ut palā
 sit illud ἄδολον adungi oportere. Proinde quæ theologi recentiores in hunc adducūt lo
 cum de infantibus rationabilibus, nihil faciunt ad senlum apostoli. Nos & articulū græ
 cum exprimere cupientes uertimus ad hunc modum, ut modo nati infantes, lac illud
 non corporis, sed animi quod dolum nescit appetite.

Crescatis in salutem) Hæc duo uerba in salutem, non reperio in græcis exemplaribus,
 nec admodum quadrant ad propositam metaphoram. Siquidem salui sunt, & infantes,
 uerum adolefcunt hoc lacte in uirum perfectum in Christo.

Quoniā dulcis est dominus) ὅτι χρησός ὁ κύριος, id est quod benignus sit dominus. Ali
 as uertit bonus, sonat aut humanū minimeq; austerum aut durum.

Et honorificatum) Hæc duo uerba redundant. Deinde ἐντιμον est nulla interueniente
 præpositione, id est præciosum seu magis in præcio habitū, quod interpret opinor uertit ho
 norificatum. Domos spirituales) οἶκος πνευματικός, id est domus spiritualis, ut sit no
 minandi casus per appositionem additus Lyranus offensus solæcismo manifestario, in
 terpretatur domos in domos. In sacerdotium) ἱεράτευμα ἁγιον, id est sacerdotium san
 ctum, nominatius est appositius, quemadmodum & domus. Nam ipsos fideles sacer
 dotium uocat, cæterum sacerdotium appellat functionem & administrationem factorū
 in domo spirituali hoc est in templo spiritus sancti.

Offerentes.) ἀνεύγκαι, i. ad offerendū. Propter quod continet scriptura.) διὸ περιέχεται
 ἐν τῇ γραφῇ, i. qua ppter cōtinet in scriptura, ut sit sensus hoc argumēto lapidē illū esse præ
 cipiūm, quod iuxta testimonium Esaia collocatus sit in angulo, quo utrūq; parietē cō
 plectens & continens, totum ædificium fulciret. Nam id est περιέχεται undiq; amplecti ac
 tenere. Ecce ponā) ἰδοὺ τίθημι, id est ecce pono, locus est apud Esaia cap. 28. Petrus
 sententiam expressit bona fide, non annumerauit uerba. Cæterū in illo, qui crediderit in
 eo non confundetur, iuxta septuaginta retulit. Alioqui hebraica ueritas habet. Qui cre
 diderit non festinet, uerum de hoc alias diximus. Et rursus non confundetur, græcis est
 ἀσχυνηθή, id est pudefiet, siue pudefiat. Summum angularem) Græcis unica uox est ἀκρο
 γωνῖον, quasi dicas summangulārē. Vobis igitur honor.) Nimis q̄ pueriliter interpre
 tatur hunc locum Lyranus, uobis erit honor in cœlestibus, cum Petrus sentiat de lapī
 de prius reiecto a Iudæis, & deinde honorato & in præcio habito. Siquidem ante uoca
 uit ἐντιμον, nunc memor illius ait ὑμῶν ὄντιμον ἢ τιμὴ, id est uobis est præciosus, qui in illum cre
 didistis, Iudæis & nō credentibus uilis est. Proinde ne lector simili modo laberetur, nos
 uertimus. Vobis igitur præciosus est qui creditis.

Qui offendunt uerbo) ὁ προσκόπτει τὸ λόγον, id est qui impingunt in uerbum, hoc est
 quos offendit euangelium, & impietatis ministrat occasionem.

In quo) εἰς, id est in quod. Nam in hoc erat paratus iudaismus, ut in Christum crede
 retur quem lex Mosaica præsignaret. Qui aliquando non populus dei) In hac priori
 parte genitiuus dei non est addendus διὸ ποτὲ οὐ λαός, νῦν δὲ λαός τοῦ θεοῦ, id est qui quondā
 non populus, nunc uero populus dei. Et ad hanc lectionem sensus est non paulo argu
 tior, qui quondam non populus, hoc est populus abiectissimus, & pro nihilo habitus, is
 nunc non solum est populus, sed populus dei.

Conuersationem uestram habentes bonam) καλὴν, id est honestam, ut pertineat eti
 am ad decus, quod uirtutem cōsequitur iuxta stoicos. Et aliquanto post detrectāt, græ
 ce est καταλαλοῦσιν ὑμῶν, id est quod obloquuntur uobis.

In die uisitationis) ἐπισκοπή, i. inspectionis. Tameñ græca uox anceps est, ut quæ de

duci possit ab ἐπισκέπτω. Quācūq; ab hoc usitatus est ἐπίσκεψις. Hebraeis est, נָוַן quod illis praefectura & administrationē quādā sonat. Visit enim subinde & inspicit quid agatur cui negocij cōmissa est cura, Sic appellat Petrus tempus illud, quo deus dignatur hominem trahere afflatu suo ad meliora. Siue ducibus, tanq; ab eo missis) ἡγεμόσι, quod sapius iam uertit praesidibus. Nec enim hic Petrus agit de bello, sed de his qui agunt in prouincijs Romanorū, qui a praesidibus Caesarum nomine administrabātur. Cum hic agit de magistratibus Gentilium, subditum esse dixit pro tolerare quaedam quae uidentur suo iure facere, cum exigunt uectigal, cū censent, uerum hoc ad illa tempora pertinebat. Nec tamen est missis, sed τιμωροῖς, id est qui mittuntur, ut intelligas actionem sine tempore. Laudem uero bonorum.) ἀγαθοποιῶν. i. benefactorum, siue bene faciētium Porro ueteribus, id quod Plato praecipit in sua republica, leges non solum minabantur poenam male agentibus, uerum etiam praemijs inuitabant ad officia. Nūc malefacta quidem satis acriter puniuntur, caeterum benemeritis nulla gratia.

Tanq; ab eo) ὡς δ' αὐτ', id est tanq; per eū, nempe regem siue per eum uidelicet deum.

Omnes honorate.) πάντας τιμήσατε. i. qui uislibet deferte honorem, etiam ethnicis dignitate p̄ditis. Caeterum ἀδελφότητα ἀγαπάτε, quod ad Christianos pertinet.

In omni timore) ἐν παντί φόβῳ. i. in omni reuerētia. Sic enim alicubi uocem hanc interpretatur Hieronymus, nec est modestis. Nec enim sentit de non arrogantibus, sed ἐπιφκίσι, id est aequis & humanis, neq; rigidis admodum.

Sed etiam discolis) ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολοῖς, id est sed etiam prauis, siue asperis. Mirum quid uenerit in mentem interpreti, ut graecam uocem altera graeca redderet.

Sustinetis tristitias) λύπας. i. molestias.) Quae enim est gratia) ποῖον γὰρ κλέος, id est quae enim gloria? siue quae laus? Si bene facientes, patienter sustinetis) εἰς ἀγαθοποιούντες καὶ πάσχοντες ὑπομονεῖτε. i. si benefacientes, & patientes sustinebitis.

Pro nobis uobis.) Vtrumq; graecis est ἡμῖν. i. nobis prima persona. Etiam si nonnulli uariant codices. Qui cum male diceretur non maledixit.) ὅς τοι δοροῦμεν οὐκ ἀντελοῖς δόξα. i. qui cum maledictis incesseretur, nō remaledixit, siue non egessit maledicta.

Tradebat aut iudicanti se iniuste) Graeca secus habent παρεδίδε δὲ τῷ κρίνοντι δίκαιως. i. Tradebat aut ei qui iuste iudicat, significat Christum uindictam tradidisse deo, non sibi usurpasse. Carrensis haud scio unde nactus, non nihil somniauit de hac quoq; lectione.

Vt peccatis mortui) ἀπογενόμενοι. i. extincti, quasi iā desierimus esse. Cuius liuore) τῷ μώλωπι uibice. Refert em̄ quod est apud Esaiā cap. 53. Et liuore eius sanati. Est enim liuor uestigiū plagae in cute. Id trifariam interpretatur Hugo Carrensis, homo copiosus liuore, id est dilectione imodica quae illi palliorem cōtraxerat, iuxta illud Nasonis palleat ois amans, hic est color aptus amati, uel liuore, i. carne liuida facta ob colaphos, uel liuore, i. inuidia iudaeorū. Hoc nimirū est uti iure quod accipiunt magistri nostri, cū admittuntur in eum ordinē, suo arbitratu interpretandi diuinas literas. At hoc sane loco graece uox nō admittit, nisi unicā interpretationē, etiā si latinis liuor πολύσημος est. Quin & apud Hebraeos est נָבַח quae uox illis tumorē ex plaga concretū significat. In psalmis uertit cicatricem, cōputruerunt cicatrices meae. Et episcopū animarū.) ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον, pastorē & curatorē, nā episcopi dicunt q. p̄spiciūt de necessarijs. Per mulierū cōuersionē.) διὰ τῆς τῆς γυναικῶν ἀναστροφῆς, cur nō potius per uxorū conuersionē? Et hoc sane loco ἐν φόβῳ rectius uertisset in reuerētia. Tū nō est sanctā cōuersionē, sed ἀγνήν. i. purā siue castā. Quarū non sit capillatura aut circūdatio auri aut indumenti uestimentorū cultus.) Graecus sermo dilucidior est ἄρ' ἐσω ὄνχ' ὁ ἔξωθεν ἐμωλοκῆς τριχῶν, καὶ περιδέσεως χρυσῶν, ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμου, id est (ut sententiā magis reddamus q; uerba) Quarū sit orpatus, nō externus q. situs est in crispatura capillorū, aut appositione auri, aut amictu uestiū aut palliorū. Quietū & modestū.) τῷ πραέει, καὶ ἡσυχίῳ. i. māsuēti & quieti siue tacti. Nō em̄ uult mulieres esse feroculas erga uiros. Locuplex) πολυτελής, Fustuuario dignū est, quod

Carpit Hugonem.

In Theologos item.

est, quod quidam pro locuples scribunt locuplex per x, non per s, quod Græcis est πολυτελες id est sumptuosum ac splendidum. Refertur uidetur ad spiritum quietum. Est enim neutri generis, quemadmodum & spiritus, aut certe ad totam orationis particulam quæ præcessit, quod, nempe habere huiusmodi spiritum, magnificus ac splendidus ornatus est mulieris in oculis dei Cuius estis filia) ἡς, cuius Apud græcos necessario refert Saram, & non Abraham. Pertinentes ullam perturbationem) μή φοβούμεναι μηδεμίαν πτοίκασι. i. non territa ullo pauore. Scire debes lector, hunc accusatiuum perturbationem, quæ uulgata habet æditio, non esse transitium, sed reciprocum, iuxta proprietatem Atticorum, qui sic loquuntur gaudere gaudium, furere furorem, timere timorem. Nam hic πτοίκασι significat fœmineum illum pauorem, quo solent de nihili rebus examinari, qui debet abesse a sanctis mulieribus. Quod si intellexissent quidam magni nominis interpretes, secus opinor hunc locum edisseruissent, quos ego tamen in præsentia honoris causa non nomino. Tanquam cohæredibus) ὡς καὶ συγκαληρονομοί, tanquam & cohæredes. Addit enim hoc uelut alterum & efficacius argumentum.

Gratiæ uitæ) χάριτος ζωσσε, id est gratiæ uiuæ. Quamquam hoc loco græca uariant exemplaria. Quod si legis uitæ, gratiam pro beneficio accipias necesse est.

Honorem impartientes) Honorem interpretatur diuus Hieronymus, non ut flectatur illis genua, & gemmis auroque onerentur, ut primus cedatur locus, quod nunc in plerisque regionibus stultissime uidemus fieri, sed abstinentiam a coitu, sic enim honorem haberi ualculo muliebri, si non inquinetur libidine. Idque indicat quod sequitur, ut non interrumpantur orationes uestræ. Rursum pudet hoc loco referre, quid interpretetur Lyranus & huiusmodi complures interpretes, honorem exponentes, ut eis prospiciatur de uictu & uestitu, eoque honesto, secundum statum & proprias facultates, deinde de impediendis orationibus interpretatur orationes, non esse exaudibiles, nisi uir & mulier sint bene concordēs. Hoc nimirum est doctoraliter ac scientificè, ut isti loquuntur tractare diuinas litteras. Deum immortalem, quem stomachum effunderem in istos, nisi me christianus prohiberet pudor. Sed aliorum omiſſis nugis, nostrum agamus negocium.

In fide autem.) ἡ δὲ πίστις, id est in summa uero. Quantum hic disputandi capus aperitur neotericis theologis de fide, quot modis accipiatur. Cum Petrus nihil huiusmodi neque scripserit neque senserit. Iam quod hic uertit copatiētes græce est συμπαθεῖς, qui tuo tangantur affectu. Sunt enim quos aliena ne tantulum quidem moueant.

Fraternitatis amatores) φιλάδελφοί, id est fratrum amatores, siue fraternaliter amantes.

Modesti) φιλόφρονες, quod magis sonat affabilem & humanum, & ad uitæ consuetudinem facilem commodumque.

Et labia eius.) τὰ χεῖλη αὐτοῦ, id est labia sua, sic enim mauult Valla.

Vt non conturbemini.) μή δε παραχθῆτε, id est neque conturbemini.

Cum modestia & timore) μετὰ πραύτητι καὶ φόβου. i. cum mansuetudine & reuerentia. Loquitur enim de his qui placide respondēt ac reuerēter, interrogati a quibuslibet, de fide Christi. Dominum autem Christum.) Deum est græce non Christum.

Ad satisfactiōem) πρὸς ἀπολογίαμ, id est ad excusationem siue defensionem.

Quæ in uobis est, & spe & fide.) Græce tantum est περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, id est de ea quæ in uobis est spe. Quod detrahunt de uobis.) Græci legunt ἵνα ἐν ὑμῖν καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν. i. ut in eo quod obloquuntur uobis tanquam malefactoribus.

Calumniantur) δι' ἑσσηρέζοντες Mortificatos quidem carne.) θανατωθεῖς. i. mortificatus. Item uiuificatus, non uiuificatos ζωοποιθεῖς, atque ita citat diuus Hieronymus in Esaiam lib. 54. ut intelligas Christum mortuum iuxta corporis imbecillitatem, Caterum resurrexisse uirtute spiritus. Iam uero quorsum attinet hoc loco recensere, quæ somniēt in hanc sententiā, qui græce nesciūt, & id tantum sequuntur, non quod scripsit Petrus, sed quod deprauauit librarius? Possem ad singula conuicijs incessere, nimis arrogantem istorum imperitiā

imperitiā, qui de his quæ citra linguarum peritiā, ne legi quidem emendate possunt uel ut ex oraculo pñūciant, quicquid somnariarint. Quod si legas mortificatos & uiuificatos, quo modo cohærebit quod sequitur in quo? Atq; hic locus caute legendus est, ne quid tale sentiamus, quale nonnulli de anima Christi apud inferos passa.

In carcere erant spiritu) καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι. i. qui in carcere erant spiritibus. Ita legit Hieronymus eo quem modo citamus loco. Occisus est carne, uiuificatus spiritu, & prædicauit spiritibus in carcere constitutis.

Qui increduli fuerant aliquando.) ἀπειθίσασί ποτε, id est aliquando incredulis.

Quando expectabant dei patientiam ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ ἔρις θεοῦ μακροθυμία. i. cum expectaretur dei longanimitas. Etiam si nonnulli codices habebant ὅτι..

Cum fabricaretur.) κατασκευαζομένης, id est cum appareretur.

Quod & uos nunc similis formæ saluos fecit baptisma.) Græca plus habent lucis ὁ ἀντίτυπομ νῦν καὶ ὑμᾶς σώζει βάπτισμα. i. cui nunc simile, siue respondens baptisma, uos quoq; saluos facit. Est enim σώζει præsentis temporis saluat. Caterum ὁ dure respondet, siue ad aquam referas, siue ad baptisma. Fortasse scriptum fuit ὅτι cui.

Qui est ad dexteram dei.) Hoc loco defunt in græcis codicibus, quæ subscribam.

Deglutiens mortem, ut uitæ æternæ hæredes efficeremur) Ac deinde sequitur πορευθεὶς εἰς τὸ οὐρανόν, id est profectus in cælum.

EX CAPITE QUARTO.

Passo in carne & uos) παρόντι ὅ ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί, id est passo pro nobis carne, uos quoq;. Eadem cogitatione armamini.) πῶς ἐαντιῶ ἐνδοιαμ ὁωλίσαοδε. i. induite eandem cogitationem, uelut armantes uos, siue armate uos iuxta eandem cogitationem.

Sufficit enim preteritum tempus ad uoluptatem gentium consummandam.) Græca sunt magis perspicua q̄ latina, ἀρκετ δε γὰρ ἡμῖν ὁ παρεληλυθὼς χρόνος ἡ εἰου, ἡ δὲ ἔλμα ἡμῶν ἐδ νῶν κατεργάσοοοαι, id est sufficiens est enim preteritum uitæ tempus, ut uoluntatem gentium perfecimus, hoc est satis est hæcenus impie uiuissse.

In luxurijs) ἐν ἀσελγίαις. i. in lasciujs. In illicitis idolorum cultibus) ἀθεμίτοις. i. nepharijs, quod atrocius est q̄ illicitis. In quo admirantur) ἐν ᾧ ἐνίζονται, ad uerbum sonat in quo peregrinantur. Porro græcis ἐνίζονται dicuntur, quibus aliquid nouum aut absurdū uidetur. Pertinet autem ad id quod consequitur.

Luxuriæ confusionem) ἀσωτίας ἀνάχυσιν, quod magis sonat refusionem, ueluti cū mare estuans refundit sese. Finis appropinquabit) ἡγγικε. i. appropinquauit præteriti temporis. Aut certe instat & iminet, Estote itaq; prudentes) σωφρονίσατε. i. estote tempati.

Et uigilate.) καὶ νήφατε. i. estote sobrii, q̄ ἡ νήφω græcis utrūq; significat.

In uobis metipsis) εἰς ἑαυτοῦς. i. erga uosiplos, seu potius erga uos mutuo.

Continuam) ἐκτενῆς, quod ante uertit attente, hic propensum seu uehementem poterat dicere. Quoniam charitas operit.) καλύπτει. i. operiet siue teget uerbum futuri temporis, ut ad iudicij diem pertineat,

Accepit gratiam) χάρισμα. i. donum. Illam ministrantes) αὐτῶν διακονοῦντες. i. illa siue per illā, nempe gratiā ministrantes. Quanq; in nonnullis græcorū exemplaribus scriptum erat αὐτῶν, ut referatur ad donum ministrandum. Et in alterutrum quo uerbo sæpius impudentissime abutitur interpres, græce est εἰς ἑαυτοῦς. i. in uos inuicem, quod idē ualet cum eo quod modo dixit εἰς ἄλλήλους. i. alius in alium.

Multiformis gratiæ dei.) ποικίλαις, quod interpres haud male expressit cū græca uox uariarum significet, ut intelligamus diuersas donorum formas.

Quasi sermones.) ὡς λόγια, id est tanquam eloquia.

Ex uirtute.) ἐξ ἰχύος. i. ex uī siue robore, ut autoritas sit penes deū, nō penes hominē.

Quā administrat.) ἢ χορηγεῖ. i. quam suppeditat siue subministrat. Nam administrat, qui

qui fungit ad
Honorific
lud peregrin
sue uertit no
absurdas inu
In feruore
ad aurum resp
demum dam
Sed comun
nupicatis.
nrem subau
t rā dēz, ka
accipias nonn
temporis, siue
d, quæ non r
quæ uita ma
tem glorifica
Aut malec
tione q̄ i. a
est inspector
in parte hac.
Fideli crea
In benefa
Seniores
teros compri
Quæ in fut
pōdu Qu
hi tamen uid
sic enim hab
Palcite eu
bum est in p
Hilarij uerb
Provident
dianus Hieron
uertit tū uer
capit discere
Porro totum
byteros in uo
reuelanda est
luntarie iuxta
est in codicib
Sed forma f
Gregis ex a
Omnes enim
uicissim alius al
Senti autem h
lam occasione
bus. Humilit
In tempore u

qui fungit administratione rei commissæ, subministrat, aut p̄bet ac largit̄, quibus opus est. Honorificetur.) δοξάζεται, id est, glorificetur. Nolite peregrinari.) μή ξενίζεσθε. Illud peregrinari græcis est cōmoueri, perinde ut re noua & insolita, Nam & paulo post ξένος uertit nouam. Et hoc loco prudens prater eo quorūdam magnorum theologorum absurdas interpretationes. Quorsum enim attinet aliorū erratis explere uolumina?

In feruore) τῆ ἐν ὑμῖν πυρώσι, i. exustione siue examinatione per ignem. Rursus enim ad aurum respexit, quod exploratur igni. Proinde nos uertimus, ne ceu re noua perturbemini, dum per ignem exploramini. Vobis sit.) Fit est græce γινομένη.

Sed cōmunicantes.) ἀλλὰ καθ' ὃ κοινωνεῖτε, i. in hoc quod cōmunicatis, siue quatenus cōmunicatis. Beati eritis.) Eritis apud græcos non additur, tantum est μακάριοι. Rectius autem subaudias estis, ὅτι eritis. Quod est honoris gloriæ & uirtutis.) Græca sic habet, ὅτι τῆς δόξης, καὶ τοῦ θεοῦ πνεύμα, id est quod est gloria, & spiritus dei. Ita tamen ut spiritus accipias nominandi, non pariendi casu. Requiescet ἀραπαύεται, i. requiescit presentis temporis, siue refocillatur. Nemo autem uestrum pati.) Ante hæc uerba habent græci, quæ non reperio in latinis codicibus. Habent autem hæc uerba κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμῶν δοξάζεται, i. secundum illos quidem blasphematur, secundum uos autem glorificatur. Nemo autem uestrum.) μή γάρ τις ὑμῶν, ne quis enim uestrum.

Aut maledicus.) ἢ κακοποιός, id est aut maleficus, Alienorum appetitor.) ἀλλοτριῶν πύσκοπος, i. alienorum inspector, siue curator. Cōposita uox ab alieno & episcopo, hoc est inspectore, quod quicquid appetit inspectat. In isto nomine.) ἐν τῷ μέρει τούτῳ, id est in parte hac. Incipiat de domo dei.) ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ, id est a domo dei.

Fideli creatori.) ὡς πιστῶ κτίστη, i. ut fideli conditori, siue possessori.

In benefactis ἐν ἀγαθοποιίᾳ, id est in beneficentia, siue in benefaciendo.

Seniores ergo.) Ergo non est apud græcos. Consenior.) Rectius dixisset presbyteros compresbyter. Et ita uertit Hieronymus, ut mox ostendam.

Quæ in futuro reuela.) Nihil opus erat his uerbis in futuro τῆς μελλούσης δόξης ἀποκαλύπτειν. Quæ in uobis est) ὅτι ἐν ὑμῖν ποιμνιον. Græcus sermo per se quidē est anceps. Mihi tamen uidetur esse sensus germanior, pascite, quantum in uobis est gregem Christi, sic enim habent græci codices, non dei, nam ipse se pastorem appellat in literis euāgelicis.

Pascite eum) Græce est ποιμαίνετε, quod est pascite sicuti pascunt pastores. Idem uerbum est in psalmo secundo. Reges eos in uirga ποιμαίνετε, hoc est pastoraliter reges, ut Hilarij uerba utar. Et Homerus regem subinde uocat ποιμένα λαῶν, i. pastorem populorū.

Prouidentes.) ἐπισκοποῦντες, i. intendentes, ut episcopum agentes. Notat hanc uocē dixit Hieronymus in epistola quadam ad Euagrium, cuius initium. Legimus in Esaia, uertit ἐπισκοπεῖν inspicere, sed addit græce significantius dici. Nam latine inspicit, qui cupit discere quid sit. Græcis ἐπισκοπεῖ, qui curam agit & prospicit de rebus necessarijs. Porro totum hunc locum in ea quam modo citauī epistola uertit ad hūc modum presbyteros in uobis precor compresbyter, & testis passionū Christi, & futuræ gloriæ, quæ reuelanda est, particeps, regere gregem Christi, & inspicere, non ex necessitate, sed uoluntarie iuxta deum. Spontanee secundum deum.) Secundum deum non additum est in codicibus græcis. Sed uoluntarie.) προθύμως, i. prompte, siue propensis animis.

Sed forma facti.) τύποι γενόμενοι, id est formæ facti, hoc est exempla.

Gregis ex animo) Ex animo græci non addunt.

Omnēs enim inuicem ha.) græce est ἀλλήλοις ὑποτασόμενοι, i. inuicem subiecti, hoc est uicissim alius alij. Insinuate) ἐγκομβώσαοτε, quod perinde sonat quasi dicas innodate. Sencit autem humilitatem arcte retinendam in animo, ueluti nodis illigatam, ne per uilam occasionem queat extundi, quemadmodū solet frequenter usu uenire infirmioribus. Humilibus.) ταπεινοίς, hic certe de animi sensit modestia.

In tempore uisitationis.) Visitationis redundat iuxta græcos codices.

Quærens

Ex Cap. V.

Quærens quem deuoret.) *ζητῶν τινὰ καταπιεῖν*. i. quærens aliquem deuorare.
 Resistite fortes.) *σεῖροι*, id est firmi, & solidi. Eandem passionem.) *τὰ αὐτὰ ἔβην παθῆναι*
μάτῳ, id est easdem passiones, seu magis afflictiones. Fraternitati fieri.) *ἐπιτελειῶσαι*,
 id est perfici. Perficiet, cōfirmabit, solidabit.) Græce est *ἀνδρὸς καταρτίσαι ὑμᾶς, σκρῖσαι, δευῶσαι*,
σὴ, δεμελιῶσαι, id est ipse perficiat uos, fultura, confirmatione, fundatione. Quanc̄ equidē
 non ignoro hæc tria posse pro uerbis accipi futuri temporis, fulciēt, confirmabit, funda
 bit. In nonnullorum græcorū exemplaribus hæc erant infinita *σκρῖσαι, δευῶσαι, δεμελιῶσαι*,
 id est confirmet, corroboret, fundet. Breuiter scripsi) *δι' ὀλίγων ἔγραψα*. i. paucis scripsi.
 In Babylone collecta.) *ἢ ἐν βαβυλωνί συνεκλεκτή*, id est quæ in Babylone est simul electa,
 hoc est consors electi ionis uestræ. In osculo sancto) *ἐν φιλήματι ἀγάπης*, id est in osculo
 charitatis. Gratia uobis omnibus.) *εἰρήνη ὑμῖν*, id est pax uobis.

ANNOTATIONVM IN PRIOREM EPISTOLAM
 PETRI APOSTOLI FINIS.

ANNOTATIONES IN SECUNDAM EPISTO
 LAM PETRI APOSTOLI.

Simon Petrus.) *συμεῶν*, id est Symeon, quanc̄ ea uox græcis uarie pronun
 ciatur. Coæqualem.) *ἰσότημον*, id est parem æqualem, siue eiusdem precij
 nā hinc græca uox cōposita est. Quomodo omnia. &c.) Græca paulo se
 cus habent c̄ latina *ὡς πάντ' ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ, ἵα πρὸς ζωὴν καὶ εὐσε
 βειαν δ' ἐδώρηθη*, id est ut eius diuina uirtus omnia nobis largita est, quæ
 ad uitam ac pietatem pertinent. Et mox per agnitionem aptius erat c̄ cognitionem *ἐπι
 γνώσεως*. Propria gloria & uirtute) *διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς*, id est per gloriam & uirtutē. Hoc
 loco lector admonendus est uirtutem non esse *δύναμιν*, quam frequenter alias legit, sed
ἀρετὴν, quæ opponitur uicio. Per quem maxima & preciosa) *δι' ὧν τὰ τίμια ἡμῖν καὶ μέγα
 σα ἐπαγγέλματα*, id est per quæ preciosa nobis & maxima p̄missa. Quanc̄ sermo græcus
 non nihil habet ambiguitatis, quod articulus *ὧν* referri potest ad gloriam & uirtutē, siue
 quod paulo superius præcessit, omnia.

Donauit) *δεδωρηται*, id est donata sunt. Ut per hoc.) *ἵνα διὰ τούτων*, id est ut per hæc.
 Fugientes) *ἀποφυγόντες*, id est aufugientes. Concupiscentiæ) *ἐν ἐπιθυμίᾳ*, id est in cō
 cupiscētia. Vos autē curā oēm.) *καὶ αὐτὸ ἑρῶ ἡμῶν παρὰ σενεγκαντες ἐπιχορηγήσατε. ἰ.*
 & in hoc ipsum autē, curā omnem conferentes, ministrare. Cæterum præpositionē addi
 tam nō expressit interpres *παρὰ σενεγκαντες*. i. obiter siue præterea inferentes, ut nostra
 cura accedat ad donū de quo dixit. Item *ἐπιχορηγήσατε*, id est insup suppeditate, & hoc
 accessionem quandam sonat.

In scientia abstinentiam.) *ἐγκράτεια*, id est temperantiam. Amorem fraternitatis.)
φιλαδελφία, id est fraternum amorem, quod iam sapius admonui. Porro quod fraternæ
 charitati subiicit *ἀγάπην*, hoc est dilectionem aut ueluti generalius ac latius fratris addi
 dit, ut *φιλαδελφία* referatur ad mutuum amorem christianorum inter se, quandoquidē
 hos fratres appellant apostoli, aut uehementius quiddam est *ἀγάπης* c̄ *φιλία* aut *φιλαδελ
 φία*